

Remissyttrande

Datum 2017-05-30

Diarienummer RS 2017-01249

Kulturdepartementet
ku.remiss@regeringskansliet.se

Yttrande över "Kultursamverkan för ett Sverige som håller ihop – framtida inriktning och utvecklingsmöjligheter för kultursamverkansmodellen (Ds 2017:8)"

Västra Götalandsregionen har beretts möjlighet att yttra sig över "Kultursamverkan för ett Sverige som håller ihop – framtida inriktning och utvecklingsmöjligheter för kultursamverkansmodellen" (Ds 2017:8).

Västra Götalandsregionen är positiv till att de utredningar som genomförts under de senaste åren gällande kultursamverkansmodellen har hörtsammats av Kulturdepartementet genom promemorian. Promemorian lyfter fram sju förslag och bedömningar med utgångspunkten att minska skillnader i tillgång till kultur i hela landet samt att ge utrymme för regionala prioriteringar. Dessutom diskuteras i promemorian hur förordningen för kultursamverkansmodellen har fungerat utan att det förda resonemanget har resulterat i konkreta förslag. Därför inleds detta remissyttrande med några generella synpunkter.

Generella synpunkter

I promemorian föreslås vissa mindre förändringar i förordningen för kultursamverkansmodellen beträffande vilka kulturområden som ska ingå. Västra Götalandsregionen vill framhålla att ur ett regionalt perspektiv, där ett totalansvar för kultursektorn är en förutsättning, så är det en nackdel att staten inte tar samma helhetsgrepp och låter de regionala bidragen till kulturen genom kultursamverkansmodellen omfatta hela kultursektorn. Nuvarande ordning motverkar ett effektivt samarbete mellan regional och kommunal nivå liksom mellan den regionala och statliga nivån.

I promemorian framförs också synpunkten att det inte finns tillräckliga skäl att ändra förordningens allmänna föreskrifter om hur kultursamverkansmodellen ska regleras. Västra Götalandsregionen menar tvärtom att förordningens nuvarande utformning inte räcker till för att både motsvara kultursamverkansmodellens kulturpolitiska ambitioner och samtidigt utgöra ett styrinstrument för Statens kulturråd. Den stora framgången med kultursamverkansmodellen är dess kulturpolitiska resultat. Idag omfattar alla kulturplaner inte enbart de områden som förordningen kräver utan utgör breda kulturpolitiska dokument som dessutom börjar sträcka sig över fyra år i stället för tre. De är såsom förordningen stadgar framtagna i samverkan med en mängd olika parter och lägger ut riktlinjer för kulturpolitiken i ett brett samförstånd men på en övergripande nivå. Idag kräver förordningen däremot, om den läses bokstavigt, att kulturplanerna ska innehålla information som berör den statliga bidragsfördelningen på

institutionsnivå. Eftersom de regionala huvudmännen tar sina budgetbeslut årligen, och flera institutioner inte finns inom regionens egen förvaltning utan är självständiga juridiska personer eller samfinansieras med andra huvudmän, så innebär det krav på detaljinformation i en kulturplan som i alla fall stora regioner inte kan uppfylla. Förordningen bör öppna för att kulturplanen ska kunna kompletteras med andra styrdokument såsom budgetar, uppdrag, reglementen och direktiv vilka tillsammans kan bilda det underlag som förordningen kräver, och att dessa ska kunna lämnas in till Statens kulturråd årligen som en kontinuerlig uppföljning av själva kulturplanen på denna nivå. Det är alltså inte fråga om uppföljning av resultat utan komplettering av kulturplanen i sig. De riktlinjer för tillämpning av förordningen som Statens kulturråd nyligen antagit kan inte sägas kompensera för denna brist.

I promemorian föreslås också att departementet särskilt ska se över hur situationen utvecklats för de stora städerna i kultursamverkansmodellen. Detta kommenteras nedan delvis i samband med förslaget att den gamla förordningen, som nu enbart tillämpas för Stockholm, ska tas bort. Därtill kan sägas att Västra Götalandsregionens erfarenheter är att precis som för de flesta institutioner så har institutionerna i de större städerna inte fått se sina statliga bidrag minska. Tvärtom har i Göteborgs fall ytterligare två verksamheter i staden nu fått statliga bidrag efter ett gemensamt förslag till Statens kulturråd. Det som däremot är en ny situation är att regionen kommit att bli medfinansiär till tidigare helt kommunala verksamheter, eller så har regionen övertagit några sådana helt och hållet, efter en skatteväxling i samband med regionens bildande. Det har lett till nya förväntningar på ofta stora institutioner på regional närvaro och samverkan samt en internationell roll som traditionellt inte är självklart med det kommunala självstyret. För de institutioner som fortfarande har ett renodlat kommunalt huvudmannaskap men delfinansieras av regionen med regionala medel har detta blivit en källa till diskussioner. Det har däremot inte något att göra med kultursamverkansmodellen och de statliga bidragen i sig.

Förslag och bedömningar

- Bild- och formområdet pekas fr.o.m. 2018 ut som ett område som kan få stöd inom ramen för kultursamverkansmodellen.

Västra Götalandsregionen stöder att bild och formområdet särskilt pekas ut i en ny förordning. Beteckningen bildkonst har idag sina begränsningar. Därför har utövarnas egna företrädare förordat begreppet samtida konst vilket också är den term som används i Västra Götalands regionala kulturplan. Till området kan läggas arkitektur och design som intar en alltmer central plats i kultur och samhällsutveckling, inte minst när bostadsbyggandet under en förutsägbar framtid kommer att vara större än någonsin. Dessa olika delar av området samspelar ofta och det kommer bli en nackdel för kultursamverkansmodellen om det inte framgår tydligt att området ses som en helhet. Därför bör området kallas samtida konst, arkitektur, form och design.

- Konst och kulturfrämjande verksamhet tas bort som eget område och inkluderas inom respektive verksamhetsområde.

Västra Götalandsregionen har organiserat främjandeuppgifterna i två självständiga förvaltningar; Kultur i Väst och Västarvet. Det är därför ingen nackdel att detta verksamhetsområde fortsatt särskilt utpekats i förordningen. Det är riktigt att allt främjandearbete traditionellt knyts till en konststart som promemorian uppmärksammar men det kan också konservera gamla förhållningssätt där varje konststart ses som ett avgränsat specialområde. I vår tid är det tvärtom ofta de gränsöverskridande möjligheterna som utgör en utvecklingskraft och många konsulenter har därför fått namn som utvecklare i stället. Det överensstämmer också med att utgångspunkten i främjandearbetet inte bara ska vara professionens egen utan också invånarens rätt till kultur. För invånarna är arbetet med främjande centralt och ett öppet förhållningssätt till konststarterna ovärderligt. Därför är det Västra Götalandsregionens uppfattning att området ska kvarstå som ett eget område.

- Filmområdets roll och utveckling inom ramen för kultursamverkansmodellen bör utvärderas.

Filmen har hittills utvecklats i ett branshperspektiv med ett filmavtal som i grunden är ett produktionsavtal. Filmen som konststart behöver utvecklas som konstnärligt uttryck ur ett invånar- och deltagarperspektiv. Film och rörlig bild är ett växande område, inte minst hos barn och unga, och förutom ett snabbt expanderande medium för eget skapande spelar den också en viktig roll för ökad media- och informationskunnighet.

- Utvecklingsbidrag bör fortsatt fördelas av Statens kulturråd för att främja strategiska utvecklingsinsatser av nationellt intresse och användas som styrmedel av regeringen för att peka ut särskilt prioriterade områden.

Självklart är det angeläget att den nationella myndigheten kan fördela utvecklingsmedel för tidsbestämda projekt i konkurrens över hela landet. Den stora nackdelen med kultursamverkansmodellen så här långt har dock varit att alla medel i modellen redan varit öronmärkta till olika institutioner vilket gjort att det inte funnits statliga medel för utveckling på regional nivå. Det är huvudförklaringen till att modellen inte motsvarat förväntningarna på regional utveckling och prioritering. Kultursamverkansmodellen bör därför möjliggöra att utvecklingsmedel också ska kunna fördelas direkt till regionerna från regeringen. De nya medel som tillfördes modellen 2017 har inte varit föremål för dialog med regionerna. För att uppfylla kultursamverkansmodellens intentioner är det därför avgörande att minst 50 % av utvecklingsbidragen destinerar direkt till regionerna.

- Förordningen (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet bör upphöra att gälla. Fr.o.m. 2019 bör statens stöd till regional kultur regleras i förordningen (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet.

Västra Götalandsregionen instämmer i att det är angeläget att kulturpolitiken lever under samma villkor i hela landet och detta inte bara av administrativa skäl. Kultursamverkansmodellen innebär att de regioner som har en större stad inom sina gränser ger perspektivet stad – land en annan dynamik. Regionen har en självklar roll att spela för att göra kulturutbudet tillgängligt för alla invånare i en stor region, där bland annat nya digitala tjänster och moderna

kollektivtrafiklösningar ger nya möjligheter. Regionerna kan se stadens institutioner i ett nytt perspektiv som skyldighetsbärare i relation till alla invånare i regionen som rättighetsbärare. Detta ger ett nytt helhetsperspektiv för de regioner där den stora staden traditionellt innehar de tunga klassiska kulturinstitutionerna, inte minst för att de nästan alltid samtidigt är ikonbyggnader i storstädernas centrum. Deras dragningskraft från periferin till stadens centrum måste i en modern kulturpolitik balanseras mot en demokratisk kultursyn och krav på ett vidgat deltagande.

- Dialogen med det civila samhället bör utvecklas inom kultursamverkansmodellen. Det bör ske genom att landstingen vid framtagandet av kulturplaner tydliggör metoderna för och syftet med dialogerna för det civila samhällets aktörer.

Som påpekats i samband med utvärderingen av kultursamverkansmodellen så är det inte bara dialogen i samband med att kulturplanerna upprättas som är viktig. Den är egentligen bara ett avstamp för det arbete som sedan följer – att genomföra planen. Behovet av dialog och samverkan under den perioden är minst lika viktig. Detta bör tydligare framgå generellt i modellen men det gäller inte minst för civilsamhället som bör ses som en outnyttjad potential inom många olika politikområden. Det är viktigt att dialogen med civilsamhället också förs på den statliga nivån. De större civilsamhällesorganisationerna har en struktur som innefattar nationell-, distrikts- och lokalnivå som inte alltid är anpassad till den regionala strukturen. För att kultursamverkansmodellen ska utvecklas tillsammans med civilsamhället behöver detta arbete ske på samtliga nivåer. Det blir då också naturligt att MUCF utgör en part i samverkansrådet.

- Dialogen mellan den nationella politiska nivån och den regionala politiska nivån bör formaliseras för att främja en ökad samverkan och möjliggöra en utvecklad dialog om gemensamma politiska prioriteringar.

Västra Götalandsregionen instämmer i förslaget som åtgärdar det som kallats för modellens politiska underskott, och ser möten organiserade på samma sätt som de näringsdepartementet genomför i sin dialog med regionerna som en förebild. Utvecklingen av den politiska dialogen bör prioriteras av kulturdepartementet eftersom det är svaret på det stora kulturpolitiska engagemang som modellen väckt och som behöver mötas upp på ett tydligt sätt för att reformens trovärdighet inte ska urholkas.

- En oberoende aktör ges i uppdrag att se över hur uppföljningen och utvärderingen av kultursamverkansmodellen kan förbättras.

Västra Götalandsregionen vill påpeka att mycket redan har förbättrats inom detta område sedan Myndigheten för kulturanalys fick sitt nuvarande uppdrag men också att mycket återstår. Ett ofta ouppmärksammat faktum är att mycket av den statistik som samlas in inte har den kvalitet som krävs för att den ska kunna presenteras som nationell kvalitetssäkrad statistik. Detta är en stor nackdel för hela området i alla internationella jämförelser och i allt kvalificerat analysarbete.

Regionstyrelsen
Västra Götalandsregionen

Johnny Magnusson
Regionstyrelsens ordförande

Ann-Sofi Lodin
Regiondirektör